

Statistik om hjälpmedel 2021

Socialstyrelsen har genomfört två nationella datainsamlingar på hjälpmedelsområdet åren 2020 och 2021. Statistikinsamlingen kommer framöver att göras regelbundet. De vanligaste förskrivna hjälpmedlen, per hjälpmedelsområde¹ är; rollatorer, förstörande videosystem, hörapparater i och bakom örat samt ankelortoser.

Bakgrund och syfte

Socialstyrelsen har haft regeringens uppdrag att samla in statistik på hjälpmedelsområdet och uppdraget slutredovisades den 31 december 2021 [1]. Syftet med att samla in uppgifter rörande hjälpmedel utgår från behovet av att få en nationell bild av volymer, ålder- och könsfördelning, regionala skillnader samt att förse regioner och kommuner med ett underlag för utvecklingsarbete, och för fördjupade analyser inom området. En närmare beskrivning av lagstiftningen på området, hur arbetet är organiserat, samt ansvarsfördelningen mellan olika huvudmän finns i redovisningen av regeringsuppdraget.

I samband med regeringsuppdragets genomförande har data rörande förskrivna hjälpmedel och hjälpmedelskostnader för den enskilde samlats in i form av helårsdata för året 2020, och som ögonblicksdata (tvärsnittsdata) från en valfri dag i februari 2021.

I detta första statistikfaktablad beskrivs kvaliteten i de insamlade uppgifterna så här långt, samt resultaten i korthet. I tabellbilagan redovisas ytterligare statistik om förskrivna hjälpmedel från hjälpmedel-, syn-, och hörselcentraler samt ortopediska verksamheter.

Kvalitet vid utveckling av ny statistik

Vid en ny nationell statistikinsamling är det vanligt med en inkörningsperiod. Längden på perioden hänger samman med faktorer som statistikens komplexitet, antal uppgiftslämnare, och strukturering av den efterfrågade informationen. Baserat på erfarenhet kan inkörningsperioden vara flera år, och innefattar bl.a. ett samarbete med uppgiftslämnare för att rätta till de kvalitetsbrister som kan relateras till insamling, bearbetning och redovisning. Statistik om hjälpmedel utgör inget undantag i detta avseende.

De uppgifter om hjälpmedel som Socialstyrelsen samlar in är aggregerade data, eller mängduppgifter. Det innebär att uppgiftslämnarna rapporterar summerad information om hur många individer som fått hjälpmedel under ett år. Statistiken kan ge en bra beskrivning av nivåer som ett underlag för jämförelser, och på sikt ge en bild av hur användningen av olika hjälpmedel utvecklas över tid, nationellt, regionalt eller lokalt. Det finns uppenbara begränsningar när gäller aggregerade data; dels innebär det att vissa kvalitetskontroller inte kan göras, dels omöjliggör dataformatet matchningar till andra datamängder. Det är heller

¹ Hjälpmedelsområden; Hjälpmedelscentral, Syncentral, Hörcentral och Ortopedisk verksamhet.

inte möjligt att beskriva förskrivningen av flera olika samtidiga förskrivna hjälpmedel för en enskild individ med utgångspunkt i aggregerade data. Som regel har uppgiftslämnarna data om hjälpmedel samlade på individnivå, i journalsystem eller motsvarande, och det finns risk för att aggregeringen av data inte görs på ett likartat sätt vilket naturligtvis innebär en kvalitetsförsämring.

Definition av hjälpmedel

- Hjälpmedel för det dagliga livet: Individuellt utprovad produkt som syftar till att bibehålla eller öka aktivitet, delaktighet eller självständighet genom att kompensera en funktionsnedsättning.
- Hjälpmedel för vård och behandling: Förskriven medicinteknisk produkt som syftar till att kontrollera, bibehålla eller förbättra ett medicinskt tillstånd och som är avsedd att kunna användas utan hälso- och sjukvårdsutbildning.

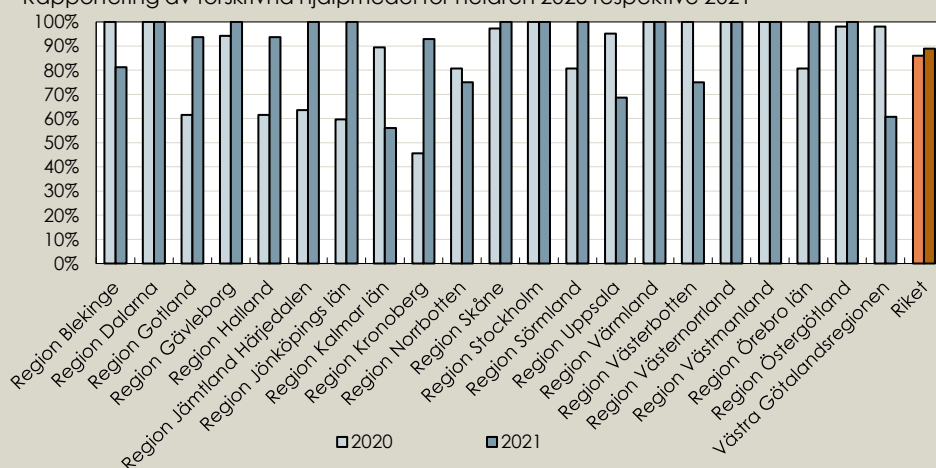
Källa: Socialstyrelsens termbank

Varierande svarsfrekvenser

En grundläggande beskrivning av datakvaliteten gäller täckningsgrad (andelen tillfrågade verksamheter) och svarsfrekvensen. Ett stort bortfall kan göra att data inte är fullt ut representativa för verksamheten i stort. Bortfall kan beskrivas som så kallat objektsbortfall då respondenten inte svarat alls, eller som partiellt bortfall där olika delfrågor inte besvarats.

Figur 1. Bortfallsestimering avseende helårsdata i regionerna, 2020 och 2021

Rapportering av förskrivna hjälpmedel för helåret 2020 respektive 2021

Källa: Hjälpmedelsstatistik, Socialstyrelsen.

Baserat på den initiala inrapporteringen med högre svarsfrekvens avseende antal förskrivningar under ett kalenderår, jämfört med ögonblicksdata, redovisas helårsdata i faktabladet. Figur 1 visar att vissa problem kvarstår när det gäller

insamlingen av antalsuppgifter rörande förskrivna hjälpmedel år 2021. Samtidigt har det skett en förbättring och den skattade svarsfrekvensen ökade från 86 till 89 procent på riksnivå, om än med regionala variationer (se figur 1).

Datainsamling från olika verksamheter

I nuläget samlas data in från fyra olika organisatoriska delar på regional nivå. Dessa är: hjälpmedelscentraler, syncentraler, hörcentraler och ortopediska verksamheter. En separat insamling avseende hjälpmedelsavgifter för den enskilde görs vartannat år, och nästa insamling sker 2023. Insamlingen av data har gällt två olika format, ögonblicks- eller tvärsnittsdata å ena sidan och årligt antal förskrivningar å den andra. Insamlingen skiljer sig åt med hänvisning till vilka data som efterfrågas, se tabell 1.

Tabell 1. Uppgifter som samlas in på hjälpmedelsområdet

Hjälpmedelsverksamhetsområde	Tvärsnitt (en dag i februari)	Antal förskrivna hjälpmedel per år	Patientavgifter vartannat år
Hjälpmedelscentral	Antal, kön, åldersgrupp	Totalt antal personer	
Syncentral	Antal, kön, åldersgrupp	Totalt antal personer	
Hörcentral	Finns ej	Antal, kön, åldersgrupp	
Ortopedisk verksamhet	Finns ej	Antal, kön, åldersgrupp	
Regioner	Ej relevant	Ej relevant	Avgiftstyp, nivå, reparationsavgift samt ev. högkostnads-skydd

Källa: Hjälpmedelsstatistik, Socialstyrelsen.

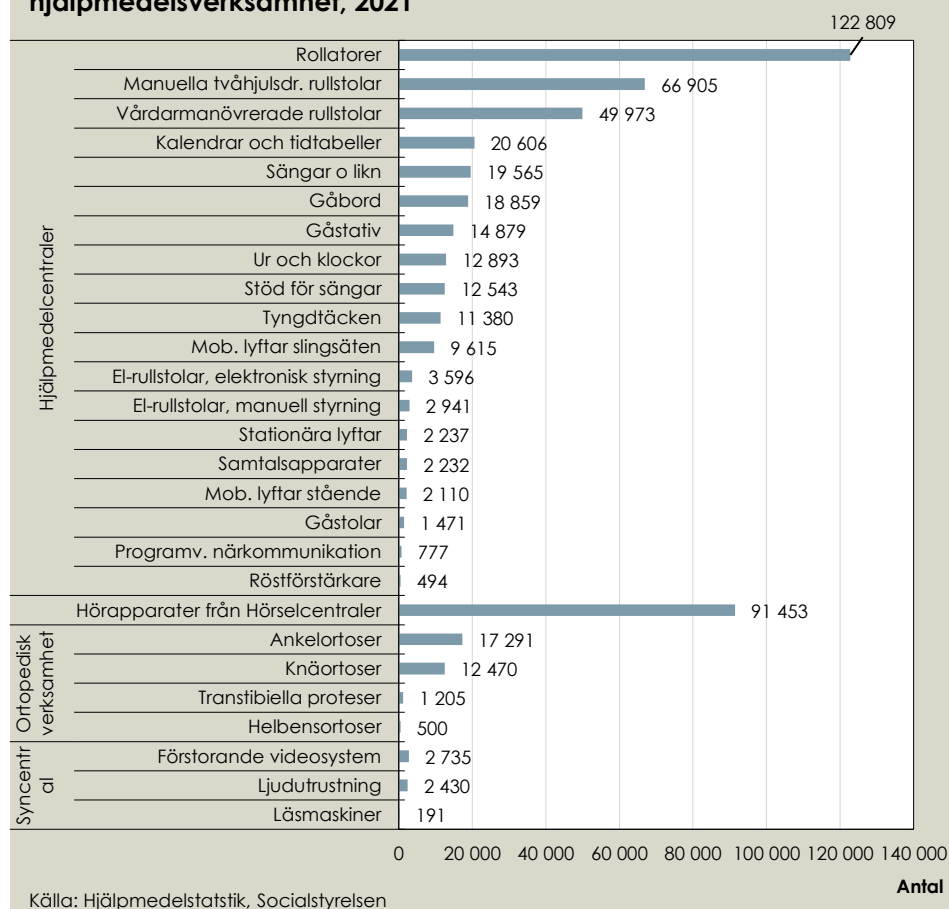
Formaten på de insamlade uppgifterna har anpassats till de regionala förutsättningarna och verksamheternas tillgång på de efterfrågade datamängderna. Socialstyrelsen gör bedömningen att datainsamlingen behöver förtydligas och göras mer enhetlig.

Volym av förskrivna hjälpmedel

Förskrivningsdata avseende olika hjälpmedel används för att beskriva verksamheterna för referensåret 2021. Som framgår av figur 2 rör de vanligaste förskrivna hjälpmedlen förbättrad rörlighet såsom rollatorer och rullstolar. Många får även hjälp med olika typer av hörapparater. I tabellbilagan redovisas även uppgifter om hjälpmedelsförskrivningen regionvis.

När det gäller nivåerna 2021 kan en minskning noteras jämfört med 2020 när det gäller antal förskrivna rollatorer (från 152 000 till nära 123 000) och manuella rullstolar (från 77 000 till 67 000), medan hörapparater ökat något. En redovisning av förskrivningen fördelat på kön och ålder ses tabell 5 i tabellbilagan.

Figur 2. Antal förskrivna hjälpmedel i riket, fördelat på hjälpmedelsverksamhet, 2021

Referenser

1. Uppdrag statistik på hjälpmedelsområdet – slutrapport. Socialstyrelsen; 2022.

Mer information

Du hittar fler tabeller, diagram och annan information här (välj *Tillhörande dokument och bilagor*) // www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/alla-statistikamnen/hjalpmedel/

Kontakt:

Andreas Kroksgård (statistikfrågor) Elisabeth Lagerkrans (sakfrågor)
 Daniel Svensson (statistikfrågor) Telefon: 075-247 30 00
 Telefon: 075-247 30 00 E-post: Elisabeth.Lagerkrans@socialstyrelsen.se
 E-post: sostat@socialstyrelsen.se